ВОРОЖІННЯ ЗА РОСЛИНАМИ В РУМУНІВ ТА УКРАЇНЦІВ БУКОВИНИ (ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА)

Антоній МОЙСЕЙ

Про системність календаря дівочих ворожінь свідчить існування у ньому 3 паралельних видів обрядів: 1) оказіональні, які відбувалися у зв'язку з певною подією чи проблемою в особистому житті; 2) календарні дівочі ворожіння; 3) складні обряди з більш глибокою магічною основою, які виконувалися у разі недосягнення мети у двох попередніх видах ворожінь. Крім того, за складом учасників вони також поділяються на колективні та індивідуальні.

Матримоніальна ворожба за своєю формою є досить різноманітною, має величезну диверсифікацію специфіки проведення. На наш погляд найбільш доцільним буде їхня класифікація за способом проведення: обряди з предметами домашнього та господарського вжитку; обряди з ритуальними стравами; обряди, пов'язані з водою; ворожіння за рослинами; обрядовий галас; ворожіння за лічбою; тлумачення поведінки тварин та птахів; обряди зі взуттям; обряди імітації сівби; ворожіння за випадковими словами тощо.

Найпопулярнішими рослинами у дівочих ворожіннях буковинських румунок були васильок, часник, бузок, вишня тощо. Так, у Петрівцях «королем рослин» вважали васильок, ним прикрашали волосся, затикали за пояс, у Фрасіні та Нових Фратівцях дівчата у день св. Андрія прикріплювали пучок цієї квітки на грудях. На Буковині як рослину кохання пошановували також любисток, використовували його у заклинаннях та носили за поясом[1].

Ця група ворожінь характерна для південної частини Буковини, хоча

[1] Voronca E. N. Studii în folclor. – Bucureşti: Tipografia G. A. Lazareanu, 1908. – Vol. I. – *p. 5, 139*;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

деякі її різновиди трапляються і в румуномовних селах Нижнього Буковинського Попруття (Балківці, Драниця, Магала Новоселицького району)[1]. До неї належать сіяння «чудодійного» часнику, «любовного» васильку, «розкопування» беладони тощо.

Одним з найпопулярніших на Буковині є *ворожильний обряд з васильком*. У колекціях С.Ф. Маріана збереглася згадка про його побутування в Ілішештях Сучавського повіту. Згідно з ним, напередодні Нового року дівчата силоміць або за певну плату забирали у хлопчиків, які першими прийшли до них колядувати васильок від дзвіночків, йшли з ним до річки, опускали на воду, прив'язували мотузкою до берега і залишали до ранку. Якщо на світанку на ньому знаходили краплинки води – вірили, що вийде за старого чоловіка, якщо ні – за молодого. У Тодірештях південної частини Буковини пучок васильку прив'язували до палиці й опускали в криницю; якщо наступного дня на ньому утворювався іній – бажання мало здійснитися[2]. У Тетеруші напередодні св. Василя дівчата клали васильок біля криниці. Якщо наступного ранку виявляли на ньому іній – за рік вийдуть заміж. У Костині напередодні того ж свята брали 3 пучки васильку, які означали трьох хлопців, і залишали на морозі. Який з них найбільше обростав інеєм – «той» і повинен стати нареченим дівчини[3]. Один із найскладніших обрядів з васильком записаний Т. Памфіле та К. Георгіу у південній частині Буковини. Згідно з ним, дівчина виходила з хати із зав'язаними очима та прив'язувала стеблину васильку до кілка огорожі. Наступного дня підходила до кілка і посівала його зерном або рисом. Якщо васильок покрився інеєм, а кілок був із корою, то майбутній наречений – заможна людина[4].

Для румуномовних сіл Нижнього Буковинського Попруття найхарактерніші обряди із вибудовуванням своєрідних мостів із гілочок

[1] Матеріали етнографічних експедицій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (далі МЕЕ ЧНУ). Дівочі ворожіння – 1997-2005. Експедиційний матеріал зібраний під керівництвом автора від місцевих жителів українських та румуномовних сіл Чернівецької області України та Сучавського повіту Румунії;

[2] Marian S.Fl. Sărbătorile la români. Studiu etnografic / Ediţie îngrijită şi întroducere de I. Datcu. – Bucureşti: Editura «Grai şi Suflet – Cultura Naţională», 2001. – Vol. I. – p. 100-102;

[3] Gorovei A. Credinţi şi superstiţii ale poporului român / Ediţie îngrijită de I. Datcu. – Bucureşti: Editura «Grai şi suflet – Cultura naţională», 1995. – p. 32;

[4] Gheorghiu C. D. Calendarul femeilor superstiţioase. – Piatra-Neamţ, 1892, p. 8; Pamfile T. Dragostea în datina tineretului român. Text stabilit, cuvânt înainte şi întregiri bibliografice de P. Florea. – Bucureşti: Saeculum I.O., 1998, p. 88-89;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

через миску з водою. Так, у Балківцях задокументоване ворожіння, за яким дівчата ламали гілку бузку на св. Андрія, ставили у склянку з водою і тримали до Водохреща. Якщо бузок розцвіте – дівчина пошлюбиться протягом року. У Драниці клали гілку ялини чи вишні на миску з водою, наче своєрідний місток. Уві сні мали побачити, як суджений переводить через цей міст[1]. Подібне ворожіння властиве для всього румунського етнічного простору[2].

Під час іншого ворожіння, для прискорення заміжжя дівчата підходили з голкою, хлібом та сіллю у саду до груші, і по черзі встромляли голку у коріння, тричі повторюючи спеціальні слова, після чого закопували біля дерева хліб і сіль та 25 разів вклонялися[3]. У Магалі було зафіксоване ворожіння із сім'ям конопель. Так, дівчата запалювали вогонь у печі, двічі без одягу обходили хату, заходили на мить до хати і кидали почергово насіння конопель у вогонь. Відтак утретє обходили хату і при вході до кімнати мали почути тріск насіння – це означало, що дівчина вийде заміж упродовж року[4]. У Ватра Дорней напередодні св. Василя на пічку клали 2 зернини ячменю. Якщо від високої температури вони підстрибували – жаданий хлопець невдовзі одружиться з нею[5].

У Стальнівцях Новоселицького району дівчата підходили до скирди і витягували навмання соломинку. Якщо вона попадалася із зерном – вірили, що вийде заміж за багатого нареченого; без зерен – за бідного[6]. Аналогічний ворожильний обряд записаний Г. Купчанком в українців Буковини у другій половині XIX ст.[7]

Ворожіння за гілками вишні напередодні св. Катерини. Зазвичай дівчата зрізали ці пагінці у своєму та чужому саду, клали у посуд із водою та чекали, щоб розпустилися бруньки до Різдва. Вірили: якщо розпустяться – дівчина вийде заміж упродовж наступного року (Маршинці, Драниця

[1] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 рум., 3, 7;
[2] Olinescu M. Mitologie românească. Cu desene şi xilografuri de autor / Ediţie critică şi prefaţă de I. Oprişan. – Bucureşti: Saeculum I.O., 2003, p. 267;
[3] Marian Sărbătorile la români ..., вказ. праця, 2001. – T. 1, c. 97-99;
[4] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 рум., 13;
[5] Bizom T. Anul Nou // Ion Creangă. – N 7. – 1911. – P. 213;
[6] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 рум., 19;
[7] Купчанко Гр. Некоторыя историко-географическія сведенія о Буковине // Записки Юго-Западного отдела императорскаго Русскаго Географическаго Общества. Съ картою Буковины. Том. II. За 1874 годъ. – Кіевъ: Типографія М. П. Фрида. – 1875, с. 385-386;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

Новоселицького р-ну). Зафіксовані і деякі відмінності у проведенні обряду. Так, вишневу галузку могли класти у воду на св. Варвари, у деяких місцевостях були ворожіння, за яким дівчата ламали гілку бузку на св. Андрія, ставили у склянку з водою і тримали до Водохреща. Вірили, якщо бузок розцвіте – дівчина протягом року вийде заміж (Балківці)[1].

Ідентичний обряд, хоча з деякими відмінностями, побутував в українців Буковини. У різних її місцевостях дівчата зривали вишневі гілки в дні різних календарних дат: напередодні св. Катерини (Виженка Вижницького, Черепківка Глибоцького, Лужани, Шишківці Кіцманського, Жилівка Новоселицьког, Дихтинець Путильського, Вашківці Сокирянського, Михальча, Слобода-Комарівці Сторожинецького, районів), св. Андрія (Киселів Кіцманського, Зелений Гай Новоселицького р-нів), Різдва (Берегомет Вижницького р-ну)[2]. Якщо гілки були покладені у воду на св. Андрія, ворожили за тим, розквітнуть вони до Різдва чи Нового року; ті, що на св. Катерини, – до Різдва, св. Василя чи Великодня; ті, що на Різдво, – до весни. Як і румунки та молдаванки, українки вважали: якщо гілочки розпустяться до визначеного дня, – то вони протягом року вийдуть заміж. Варто зазначити, що подібні дійства з пагінцями вишні напередодні св. Катерини відомі в усій Україні[3]. Словацькі дівчата також ворожили на свого майбутнього нареченого за допомогою вишневої чи черешневої галузок напередодні св. Андрія. Крім того, у західних слов'ян гілки вишні могли зрізати також напередодні св. Люції з тим, щоб вони розцвіли до Різдва[4].

Порівнявши з близькими за змістом звичаями інших народів, проф. О.В. Курочкін припустив, що в Україні використання для ворожіння квітучої гілки – явище досить пізнє. За ним, первісна функція цього ритуального атрибута – аграрно-виробнича (магія родючості): з живою зеленню (гілками фруктових дерев) ходили, очевидно, поздоровляти з Новим роком – так, як це нерідко відбувається у болгар, румунів,

[1] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 рум., 3, 16;
[2] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 укр., 3, 5, 6 б, 10, 12, 14, 25, 33, 38, 40;
[3] Культура і побут населення України. – Київ, 1993, с. 162; Курочкін О.В. Українці в сім'ї європейській. Звичаї, обряди, свята. – Київ: Бібліотека українця, 2004, с. 396;
[4] Ганцкая О.А., Грацианская Н.Н., Токарев С.А. Западные славяне // Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы. XIX – начало XX в. Зимние праздники. – М.: Наука, 1973, с. 205-207;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

молдаван[1].

Обряд із 41 зерниною. Зернини чи боби дівчата клали під подушку, щоб побачити уві сні нареченого[2]. У с. Магала, дівчина при цьому ще й примовляла: «Voi 41 de fire de grâu! / Eu voi dormi şi voi hodini, / Dar eu mă rog lui Dumnezeu, / În vis să-l visez / Ş-aievea să-l văz». / «Ви, 41 зернятко! / Я посплю та спочину, / Але я буду молитися Богу / Уві сні його побачити, / І насправді його побачити»[3]. Цей вид ворожіння, характерний для всієї території Румунії[4], був включений М. Олінеску до вже згаданого «Календаря ворожінь, чар задля кохання, передбачення майбутнього та одруження протягом року»[5].

Ворожіння за зернинами відоме населенню деяких територій слов'янського ареалу: у Південно-Східній і Східній Європі, особливо у південних слов'ян та росіян. Найтиповіші способи: зернини чи боби набирають у жменю, насипають купками і рахують; розкладають на столі за певною системою; підкидають над столом тощо. Деякі дослідники традиційної культури слов'ян пов'язують походження ворожіння з бобами з візантійською традицією[6].

Існує цілий комплекс дівочих ворожінь за рослинами, приурочений до св. Георгія, а саме: ***сіяння «чудодійного» часнику***, ***«любовного» васильку***, ***«викопування» беладони*** тощо. «Чудодійний» часник дівчата засівали вранці на св. Георгія та зберігали увесь рік до того ж свята. Наступного року, на св. Георгія, вони з'їдали цей часник – це повинно було сприяти швидкому заміжжю (Удешти Сучавського повіту)[7]. Даний ритуал має багато спільного з обрядом «охорони» часнику на «андріївських вечорницях», який побутував на півдні Молдови. На цих вечорницях дівчата або дві старі бабці охороняли «чудодійний» часник від хлопців, які

[1] Курочкін О.В. Новорічні свята українців. Традиції і сучасність. – Київ: Наукова думка, 1978, с. 32;
[2] Pamfile T. Sărbătorile la români: Crăciunul. Studiu etnografic.– Bucureşti: Librăriile Socec & Comp., C.Sfetea, 1914, p. 142-143;
[3] Voronca E.N. Datinele şi credinţele poporului român. – Cernăuţi: Tipografia Isidor Wiegler, 1903, p. 107;
[4] Ciauşanu Gh.F. Superstiţiile poporului român. În asemănare cu ale altor popoare vechi şi noi / Ediţie critică, prefaţă şi indice tematic de I. Oprişan. – Bucureşti: Saeculum, 2001, p. 227;
[5] Olinescu Mitologie românească ..., вказ. праця, 2003, с. 271;
[6] Славянские древности. Этнолингвистический словарь под ред. Н.И. Толстого. – М.: Международные отношения, 1995-2004. – Т. 1, с. 201-202;
[7] Marian Sărbătorile la români ..., вказ. праця, 2001. – Т. 3, с. 190-192;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

намагалися його поцупити. У цей же день до схід сонця, у Босанчах і Міговенах південної частини Буковини та у Тереблечі та Дубівцях її північної частини, сіяли «любовний» васильок. Доглядали за ним з любов'ю, поливали з рота непочатою водою. Він мав здатність притягувати кохання до дівчини, для цього його носили за поясом або прикрашали волосся[1]. Однак найбільшого значення в обрядовості цього свята мав загальнорумунський обряд «викопування» або «принесення» з лісу беладони (*mătrăgună* – *Atropa belladonna*) – квітки, що проростає здебільшого у глухих місцях лісу. Умовами виконання дійства було одягання у все чисте. До лісу із собою брали харчі, пляшку солодкої горілки, чисті скатертину та рушник[2], в деяких буковинських селах – пляшку вина та дві паляниці (Міговени Сучавського повіту). По дорозі пританцьовували з пляшкою та паляницями у руках. Знайшовши беладону, співали і хороводили навколо неї, вітали квітку гарними словами, поливали горілкою чи вином, а самі пригощалися. Беладону викопували палицею від мітли, у ямку кидали декілька листків з куща і залишки їжі, потім засипали землею і кропили рештками принесеної горілки чи вина. Танцюючи з паляницями у руках, поверталися додому. По дорозі не можна було ні з ким розмовляти. У Белеченах дівчат по дорозі до лісу ніхто не повинен був бачити, бо якщо знайдуть місце, де вони викопали беладону, – це могли використати їм на шкоду[3]. У випадку, коли будинок, до якої несли квітку, мав тільки одні двері, то хату покидали через вікно[4]. У Міговенах беладону клали під ікони, а коли йшли на танці, встромляли за пояс, щоб парубки так з ними танцювали, як вони самі з вином і паляницями[5]. Метою ритуалу було причарування до себе хлопців, досягнення успіху на танцях та багатства у житті. Відомості про проведення цього дійства на Буковині містяться також у роботах А. Горовея «Вірування та забобони румунського

[1] Berdan L. Totemism românesc. Structuri mitice arhetipale în obiceiuri, ceremonialuri, credinţe, basme. – Iaşi: Editura Universităţii «A.I. Cuza», 2001, p. 150-152; Folclor din Ţara Fagilor / Alcăt. de N. Băieşu, G. Bostan, G. Botezatu, I. Buruiană, V. Chisăliţă, V. Cirimpei, D. Covalciuc, I. Filip, A. Hâncu, E. Junghietu, S. Moraru. – Chişinău: Hyperion, 1993, p. 95;
[2] Населення Буковини / Переклад з німецької Ф. Андрійця, А. Квасецького. – Чернівці: Зелена Буковина, 2000, с. 157;
[3] Marian Sărbătorile la români ..., вказ. праця, 2001. – T. 3, с. 190-192;
[4] Населення Буковини ..., вказ. праця, 2000, с. 57;
[5] Marian Sărbătorile la români ..., вказ. праця, 2001. – T. 3, с. 190-192;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

народу» (1915), В. Діакона «Етнографія та фольклор населення долини р. Суха. Звичаї та вірування» (2002) та ін.

Обряд з беладоною був зафіксований нами у с. Валя Кузьміна Глибоцького району як такий, що побутує нині. Тут у похід до лісу може вирушити як сама дівчина, так і в супроводі подруг. Знайшовши квітку, дівчата шанували її, оголені танцювали навколо неї і просили пробачення, що мають зірвати. Зберігся і ритуальний текст, який примовляли, коли зрізали беладону: «Mătrăgună floare bună / măritămă într-astă lună, / Dacă nu în asta lună / În altă lună» / «Беладоно, добра квітко / Одружилась би я цього місяця, / Якщо не цього місяця, / То наступного»[1].

Необхідно підкреслити, що беладона відіграє важливу роль у звичаєвій культурі як східнороманського населення Буковини, так і загалом у загальнорумунській традиції. Вірили, що магічна сила цієї рослини може ощасливити молодих дівчат та парубків у коханні та сімейному житті, сприяє плодовитості отар, допомагає торгівцям та корчмарям в отриманні прибутку. Однак її властивості, використані в чаклунській (ворожильній) практиці, можуть бути складовими чорної магії, провокуючи захворювання людей, нещастя, божевілля і навіть смерть. У селах Літени та Моара сучасного Сучаського повіту беладону називають «царицею квітів» («Împărăteasa florilor»). У с. Фрумосу сучасного Сучавського повіту мешканці вважають, що у разі використання беладони у чорній магії, від неї можна збожеволіти[2].

Вірили, що вирощена в домашніх умовах, у вазоні на вікні або у куточку двору, ця квітка може захистити господарство. З іншого боку, завдавання шкоди беладоні означає небезпеку для життя дружини або доньок. На Буковині казали, що недобре виривати беладону з грядки «бо помре дівчина або господиня цього дому»[3]. Крім того, рослині притаманні лікувальні властивості, вона широко застосовується в народній медицині для лікування астми, хвороби Паркінсона, судом, виразки шлунку та ін. хвороб.

Як стверджує С. Чуботару, колись беладона відігравала значну роль у ритуалах, присвячених Діані або Гекаті Тріформіс, які відбувалися у

[1] МЕЕ ЧНУ 2007 рум., 1;
[2] Ciubotaru S. Folclorul medical din Moldova. Tipologie şi corpus de texte. – Iaşi: Editura Universităţii «Alexandru Ioan Cuza», 2005, p. 47, 54;
[3] Gorovei A. Credinţi şi superstiţii ale poporului român. – Bucureşti: Librăriile Socec & comp., Pavel Suru, C. Sfetea, 1915, p. 201;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

Західній Європі до початку антивідьомських судових процесів, а на сході континенту, у модифікованих формах побутують досі. Згадала дослідниця про документи допитів міланської інквізиції (1384-1390), де згадується про прибічників Діани Геродіас (Signora Oriente), які в ім'я певного культу родючості, використовували лікувальні трави, зібрані у таємних місцях при блідому світлі місяця. С. Чуботару також підкреслювала виключно жіночий характер ритуалів, пов'язаних з беладоною, які є продовженням, на її думку, давнього місячного культу дако-римського божества Бендіс-Діана, також його нічної складової – Гекати[1].

Крім беладони, у любовній магії східноромансього населення Буковини застосовували також «невалнік» («năvalnic») – вид папороті. Так, у Тереблечі Глибоцького р-ну напередодні св. Тоадера дівчата йшли до лісу збирати «невалнік», горіхове листя, коріння кропиви та інші рослини. Із собою у дорогу брали з дому хліб і сіль. Як і у випадку з беладоною, перш ніж зірвати ці рослини, вони клали на землю хліб і сіль примовляючи: «Еу те сороческ / Ку пыне ши ку саре, / Яр ту сорочеште-мэ / Ку чинсте ши драгосте / Ши ку курэцение!» / «Я тебе наділяю / Хлібом та сіллю, / А ти наділяй мене / Честю та любов'ю / І чистотою!». Ці рослини дівчата додають у воду, якою миють голову, щоб волосся стало гарним[2].

Ще одним поширеним обрядом, приуроченим до дня св. Георгія, було «обливання» або «купання» («Împrouratul»). У різних місцевостях Буковини це відбувалося по-різному. У Белеченах та Воловці дівчата кропили одна одну водою, щоб бути вродливими та працелюбними протягом року, у Міговенах хлопці кропили дівчат водою. В інших селах Буковини задля кохання дівчата вранці йшли у чисте поле і вмивали обличчя росою, купалися у річці між двома бродами (Старі Фратівці), у воді, принесеній з криниці (Міговени)[3].

У день св. Георгія у східноромансього населення Буковини молодь практикувала також «биття» один одного (дівчата і хлопці) кропивою. Вірили, що в такий спосіб, вони будуть запальними та енергійними впродовж року[4].

---

[1] Ciubotaru Folclorul medical ..., вказ. праця, с. 46;
[2] Бэешу Н.М. Поезия обичеюрилор календариче. – Кишинэу: Штиинца, 1975, п. 304;
[3] Marian Sărbătorile la români ..., вказ. праця, 2001. – Т. 3, с. 194-195;
[4] Ieţcu I. Pârteşti de Jos 1415-2000. – Suceava: Cuvântul nostru, 2000, p. 162;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

«Святгеоргіївські» обряди набули поширення на всій території Румунії. Так, на півдні Молдови дуже популярний обряд засівання «любовного» васильку[1], на Мараморощині та Оаші – «викопування» беладони[2]. Прикметно, що в Оаші обряд «викопування» беладони виконувався також і на Зелені свята. Ритуальні танці навколо квітки здійснювалися без одягу[3].

Ворожіння за вінками напередодні Івана Купала. На відміну від широко практикованої у східнороманського населення Буковини цілої серії матримоніальних ворожінь, приурочених до дня св. Георгія, в українців спостерігається відмінний від них ворожильний обряд, приурочений до Івана Купала – за вінками, пущеними на воду. Як і у випадку з ритуальною грою «Калита», ворожіння за вінками напередодні Івана Купала має також обмежений ареал поширення в українського населення Чернівецької області. Принаймні варто в цьому контексті зауважити уривчастість даних про нього на цій території. На нашу думку, це свідчить про запозичення обряду із сусідніх українських територій. Зокрема, О. Курочкін ареалом поширення обряду називає Центральне Правобережжя та Поділля, північні і центральні зони Полісся[4].

Про існування у наш час ремінісценцій даного ворожильного обряду свідчать відомості зібрані нами в чотирьох селах Чернівецької області: Зелений Гай Новоселицького, Бабин Кельменецького, Черепківка Глибоцького та Недобоївці Хотинського районів. В інших досліджених нами населених пунктах, обряд не задокументований.

Пусканням вінків на воду дівчата ворожили про своїх майбутніх наречених (який з хлопців схопить у річці вінок), черговість заміжжя тощо. Перш ніж пустити на воду, кожна дівчина позначала свій вінок. Так, у Зеленому Гаю юнаки намагались виловити вінки нижче за течією. Вірили, що майбутнім нареченим дівчини буде той, хто упіймав пущений нею віночок. У Бабині парубок, діставши з водойми вінок, мав ще вгадати чий

[1] Sevastos E. Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ. – Bucureşti: Editura Academiei Române, 1889, p. 138;
[2] Bilţiu P. Fascinaţia magiei. Vrăji, farmece, desfaceri din judeţul Maramureş. – Baia Mare: Enesis, 2001, p. 224-225; Muşlea I. Cercetări folclorice în Ţara Oaşului // Anuarul arhivei de folclor. – 1932. – N. 1, p. 141;
[3] Muşlea Cercetări folclorice ..., вказ. праця, с. 207;
[4] Курочкин А.В. Календарные обычаи и обряды // Украинцы / Отв. ред. Н. С. Полищук, А.П. Пономарев. – М.: Наука, 2000, с. 424-425;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

він. Вважали, хто перший відгадає, чий це вінок, та знайде свою пару – ті одружаться. У цьому ж селі вірили, якщо чийсь вінок вода приб'є до берега – його власниця не вийде заміж протягом року, якщо ж потоне – дівчина незабаром помре. У Черепківцях ворожили про черговість заміжжя учасниць обряду. Зокрема, вважали, що чий вінок попливе швидше за течією – його власниця першою вийде заміж. У Недобоївцях на кожному з вінків дівчата запалювали свічки[1].

Дійство з вінками, пущеними на воду, було зафіксоване нами у двох населених пунктах Івано-Франківщини: Войнилів Калуського і Підвисоке Снятинського районів[2].

До цього потрібно додати твердження Г. Купчанка про те, що «свята Івана Купала на Буковині не існує»[3].

Немає свідчень про практику ворожіння з вінками, пущеними на воду, також у працях румунських і молдавських дослідників другої половини XIX – початку XX ст. (С.Ф. Маріана, Д. Дана, Є. Нікуліце-Воронки, А. Матеєвича, П. Сирку).

Обмежений ареал поширення в українців Чернівецької області має також обряд, записаний нами у Бабині, що на Кельменеччині: перестрибування молодих пар через ритуальне вогнище, розкладене напередодні Івана Купала. Вірили: якщо ані хлопець, ані дівчина не обпалять собі ноги, то незабаром одружаться[4].

Ворожіння із рослинами більше притаманні східнороманському ніж українському населенню Буковини. Однак їхнє використання, особливо базиліку, у дівочих ворожіннях зустрічається у південних слов'ян. За їхніми уявленнями, базилік здатний викликати і зберегти любов та подружню вірність. Як приворотне зілля його зашивали в поділ плаття (Словаччина). Болгари вірили, якщо заволодіти базиліком з вінків молодого і молодої і розсіювати його насіння у своєму саду, це прискорить прихід сватів. За гілками базиліку ворожили про заміжжя. Для цього галузку залишали взимку на ніч у воді, а вранці дивилися, чи покрилась рослина інеєм.

[1] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 укр., 1, 14, 29, 38;
[2] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 укр., 42, 48;
[3] Купчанко Некоторыя историко-географическія ..., вказ. праця, с. 64;
[4] МЕЕ ЧНУ 1997-2005 укр., 1;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

Любовна символіка базиліку знайшла відображення у пісенному фольклорі південних слов'ян. У мотивах обдарування базиліком хлопця; вирощування базиліку в очікуванні милого. Витоптаний базилік часто символізував втрату цнотливості; при безнадійній любові дівчина сама виривала базилік[1].

Ворожіння східнороманського населення Буковини, що проводяться напередодні св. Георгія («викопування» беладони, засівання «любовного» василька) майже не відоме українцям Буковини. Спостерігаються і зворотні впливи. Найбільш показовим можна вважати приклад обряду символічної «сівби», «боронування» «посіву» конопель, поширений на всій території України та інших теренах слов'янського ареалу і майже не зафіксований у Румунії, але активно практикований східнороманським населенням Буковини. Водночас зареєстровано цілу низку спільних рис: ворожіння з гілками вишні на св. Катерини, випікання коржиків на св. Андрія, калатання ложками та ін.

Матеріали польових досліджень доводять стійке збереження у наші дні традиційних ворожильних обрядів. Спостерігається ідентичність багатьох елементів дівочих ворожінь із прадавніми способами проведення магічних дійств. Насамперед на це вказує їх символіка й атрибутика. Крім того, в основі певних ворожінь є дійства, які відтворюють або імітують життєво важливі заняття стародавньої людини. Одна з причин цього явища – незмінність соціально-психологічного фактора, на якому ґрунтуються ворожильні дійства: безталанність, заздрість, суперництво з одного боку, з іншого – щастя, кохання, бажання створити сім'ю, мати хорошого чоловіка чи жінку тощо.

Підхід до розгляду ворожильних обрядів потребує іншого осмислення. Досі ворожильні обряди здебільшого розглядалися як своєрідні ігрові додатки до певного календарного свята. Однак аналіз ворожильної обрядовості східних романців та зіставлення її з українською традицією (як складовою загальнослов'янської) засвідчує прадавні культові джерела ритуалів (зокрема про це свідчить символіка та атрибутика), а також умовність їх прив'язування до певних календарних свят. Крім того, у календарі дівочих ворожінь навіть тепер існують оказіональні та обряди з більш складною магічною основою, що мали за мету «причарувати» бажаних парубків.

[1] Славянские древності ..., вказ. праця. – Т. 1, с. 131-133;

BDD-A24286 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)